

W oparciu o powyższe liczby można stwierdzić, że z całą pewnością na obszarze powiatu legnickiego bocian biały nie tylko nie wykazał w ciągu ostatnich 50 lat spadku liczebności, lecz przeciwnie — wyraźny wzrost liczby par lęgowych.

Przyczyny tego wzrostu liczebności nie są widoczne w układzie lokalnych warunków środowiskowych, powinny być zatem poszukiwane w tendencjach wewnątrzpopulacyjnych tego gatunku na innych i rozleglejszych obszarach.

TABELA CXLIV

Odległość gniazd bociana białego od zamieszkałych zabudowań w byłym powiecie Legnica w roku 1974

Distance of White Stork nests to the nearest occupied house in the district Legnica in 1974

Odległość Distance	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests
W obrębie zabudowań i do 100 m od nich On the buildings and up to 100 m	63	90,0
Od 100 do 500 m 100 to 500 m	4	5,7
Powyżej 500 m Over 500 m	3	4,3
Razem Total	70	100,0

48

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w powiatach: milickim, oleśnickim i trzebnickim w latach 1974 i 1975

Adam Mrugasiewicz

Badany obszar, o powierzchni 2542 km², obejmował północno-wschodnią część województwa wrocławskiego. Leżał on na pograniczu dwóch wielkich nizin — Niziny Śląskiej i Niziny Południowo-Wielkopolskiej. Różnice w ukształtowaniu terenu, warunkach klimatycznych i obliczu przyrodniczo-gospodarczym dzielił ten obszar na trzy części:

Część północna (50% kontrolowanej powierzchni), to dolina Baryczy, fragment Niziny Południowo-Wielkopolskiej. Jest to teren o najbardziej urozmaiconym charakterze z całego badanego obszaru, obfitujący w łąki, stawy rybne oraz lasy.

Wartość rolnicza tego obszaru należy do najniższych w województwie. Przeważają tu gleby piaszczyste, o typie upraw żytnio-ziemniaczanych.

Część południowa (23% kontrolowanej powierzchni) obejmuje leżące na północ od Odry fragmenty Równiny Wrocławskiej oraz większą część Równiny Oleśnickiej. Główna rzeka, Widawa, prawobrzeżny dopływ Odry, oraz inne ciek wodne, są uregulowane. Obszar ten wchodzi w skład Niziny Śląskiej.

Dolinę Baryczy od równin Niziny Śląskiej oddziela pasmo Wzgórz Trzebnickich, przewyższających przyległe niziny o 50–150 m. Obszar ten, stanowiący 27% kontrolowanej powierzchni, jest ograniczony miejscowościami: Oborniki Śląskie, Łosina, Poniatowice, Twardogóra, Małuszyn i Osolin. Stanowi on wyraźną granicę klimatyczną pomiędzy Niziną Śląską a Niziną Południowo-Wielkopolską. Jest to obszar rolniczy, o żyznych glebach gliniastych i typie upraw pszenno-buraczanych.

Według rocznika 1965, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu, podział gruntów pod względem ich użytkowania gospodarczego, przedstawia się następująco:

Rodzaj gruntów	Powiat milicki %	Powiat oleśnicki %	Powiat trzebnicki %	Ogółem %
Ląki i pastwiska	15	11	12	13
Grunty orne i sady	38	56	59	50
Lasy	33	25	19	26
Nieuzytki, obszary zurbanizowane, stawy rybne i inne	14	8	10	11

Gęstość zaludnienia wynosi kolejno dla badanych powiatów 48, 85 i 69 osób/km², ogółem dla wszystkich powiatów 66.

Rozmieszczenie gniazd było nierównomierne i uzależnione od lokalnych warunków przyrodniczych. Dolina Baryczy, gdzie bociany znajdowały najlepsze warunki bytowania, skupiała 75% zarejestrowanych gniazd. Pozostałe 25% stwierdzono na Nizinie Śląskiej, podczas gdy na obszarze Wzgórz Trzebnickich nie znaleziono ani jednego zajętego gniazda. W przeliczeniu na obszar 100 km² samych tylko łąk i pastwisk wskaźnik zagęszczenia zajętych gniazd bociana wynosił w dolinie Baryczy 75, a na Nizinie Śląskiej 50.

W latach 1974 i 1975 stwierdzono na badanym terenie bardzo do siebie zbliżone liczby zajętych gniazd (tab. CXLV). Jednakże w 1975 r. zanotowano ponad dwukrotnie większą niż w roku poprzednim liczbę gniazd zajętych, ale bez potomstwa (HPo). Na większej części obszaru, głównie w dolinie Baryczy, zostało to zrekompensowane wyższymi wskaźnikami przyrostu potomstwa (JZm). Tylko na terenach naddrzańskich, na Równinie Wrocławskiej, zarówno liczebność bociana, jak i efekty lęgowe były zdecydowanie niskie. Najwyższy stopień stabilizacji w rozmieszczeniu, liczebności oraz efektów lęgowych w obydwóch latach, stwierdzono u bocianów zasiedlających Równinę Oleśnicką, szczególnie w dorzeczu Widawy.

TABELA CXLV

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w byłych powiatach Milicz, Oleśnica i Trzebnica w latach 1974—1975
 Results of White Stork nests census in the district of Milicz, Oleśnica and Trzebnica in 1974—1975

Rodzaj danych Data	Powiat District				Razem Total		Podział geograficzny Geographic region		
	Milicz 994 km ²		Oleśnica 777 km ²		Trzebnica 771 km ²		Równiny Niziny Śląskiej 585 km ²	Wzgórze Trzeb- nickie 686 km ²	Dolina Baryczy 1271 km ²
	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974	1975	1974
H	167	167	44	53	62	58	59	1	213
HP	113	118	35	38	42	36	47	—	143
HB	13	4	2	1	3	4	3	—	15
HE	2	7	3	4	1	4	3	—	3
HO	39	38	4	10	16	14	6	1	52
HPm	97	81	30	34	39	28	39	—	127
HPo	15	37	5	4	2	8	7	—	15
HPx	1	—	—	—	1	—	1	—	1
HPm 5	—	1	—	—	—	1	—	—	—
HPm 4	7	12	1	1	2	6	3	—	7
HPm 3	33	41	8	18	23	6	11	—	53
HPm 2	50	23	16	11	10	12	19	—	57
HPm 1	5	4	1	5	3	2	2	—	7
HPm x	2	—	4	—	1	1	4	—	3
HPo (m)	—	5	—	2	—	—	—	—	—
HPo (←)	3	5	—	—	—	—	1	—	3
HPo —	4	18	2	1	—	—	2	—	4
HPo x	8	9	3	1	1	6	4	—	8

Wartość	JZG	232+2x	61+4x	100+1x	73+1x	393+7x	371+1x	85+4x	308+3x
		237	70	103	76	410	384	95	315
JZa		2,11	1,97	2,50	2,09	2,17	2,00	2,02	2,22
JZm		2,44	2,35	2,63	2,70	2,47	2,68	2,43	2,48
SID		11,4	4,6	5,5	4,7	7,5	7,6	8,0	11,3
WIS		17	12	7	x	36	x	14	22

TABELA CXLVI

Miejsca założenia gniazda białego w byłych powiatach Milicz, Oleśnica i Trzebnica w roku 1974
Nest location of the White Stork in the district of Milicz, Oleśnica and Trzebnica in 1974

Miejsce założenia gniazda Nest location	Milicz		Oleśnica		Trzebnica		Razem Total	
	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Per cent of nests
Budynki z dachem miękkim (strzecha itp.) Buildings covered with soft materials (straw, reed, rush)	35	21	2	5	2	3	39	14
Budynki z dachem twardym (dachówka itp.) Buildings covered with hard materials (tile, eternit, roofing paper)	76	46	12	27	34	55	122	45
Budynki ogółem Buildings — total	111	66	14	32	36	58	161	59
Kominy, wieże, ruiny Chimneys, towers, ruins	9	5	13	30	10	16	32	12
Slupy linii elektrycznych i telegraficznych Electric and telegraph poles	16	10	—	—	3	5	19	7
Drzewa Trees	31	19	17	39	11	18	59	22
Inne Others	—	—	—	—	2	3	2	1
Razem Total	167	100	44	100	62	100	273	100

TABELA CXLVII

Odległość gniazd bociana białego od zamieszkałych zabudowań w byłych powiatach Milicz, Oleśnica i Trzebnica w roku 1974
 Distance of White Stork nests to the occupied house in the district of Milicz, Oleśnica and Trzebnica in 1974

Odległość gniazd Distance	Milicz			Oleśnica			Trzebnica			Razem Total		
	Liczba Number of nests	Procent Percent of nests	Procent Percent of nests	Liczba Number of nests	Procent Percent of nests	Procent Percent of nests	Liczba Number of nests	Procent Percent of nests	Procent Percent of nests	Liczba Number of nests	Procent Percent of nests	Procent Percent of nests
W obrębie zabudowań i do 100 m od nich On the buildings and up to 100 m	158	95	91	40	62	100	62	100	260	95	95	95
Od 100 do 500 m	2	1	7	3	—	—	—	—	5	2	2	2
100 to 500 m	7	4	2	1	—	—	—	—	8	3	3	3
Powyżej 500 m Over 500 m												
Razem Total	167	100	100	44	62	100	62	100	273	100	100	100

Porównanie obecnego stanu ilościowego bociana ze stanem z lat 1933—1934 (Brinkmann 1935) wskazuje, że w latach 1974—1975 był on niższy w byłym powiecie milickim o 8,5%, oleśnickim o 16,5%, i trzebnickim o 3,5%. Różnice te nie są jednak aż tak duże, jak należałoby tego oczekiwać, biorąc pod uwagę bardzo widoczny proces pogarszania się warunków hydrologicznych na całym badanym obszarze. W powiecie milickim jeszcze w latach 1959—1968 średni stan ilościowy bociana był niemal identyczny ze stanem z lat 1934—1945 (Mrugasiewicz 1972).

Miejsce, jakie preferowały bociany przy budowie gniazda w poszczególnych okolicach, ilustruje tabela CXLVI. Ogólnie, ponad 70% gniazd umieszczonych było na rozmaitych budowlach, 22% na drzewach, reszta na słupach linii elektrycznych i innych obiektach.

Zdecydowaną większość gniazd, bo aż 95%, stwierdzono w bezpośrednim sąsiedztwie ludzkich siedzib, a tylko 3% w większym oddaleniu od nich (tabela CXLVII).

49

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w powiecie brzeskim w latach 1973—1975

Zbigniew Jakubiec

Liczebność bociana białego na terenie powiatu brzeskiego badano już na początku XX wieku (Pax 1923) i w latach trzydziestych (Brinkmann 1935). Inwentaryzację gniazd na omawianym obszarze przeprowadzono dwukrotnie: w lipcu 1974 i w lipcu 1975 roku. W 1974 r. zbierano dodatkowe informacje o sposobie zajęcia gniazd w roku 1973. Nie są to wprawdzie wyniki bezpośredniej kontroli, jednakże — jak mogłem się przekonać — wiele osób interesuje się losami gniazd, dzięki czemu można było uzyskać dosyć dokładne dane, co potwierdziły także sondaże wykonane w 1975 roku.

Powiat brzeski, zajmujący 583 km² (w tym miasto Brzeg 15 km²), ma krajobraz nizinny. Dolina Odry, która równoleżnikowo przecina jego obszar, dzieli go na dwie nieco odmiennie części. Południowa część odznacza się prawie zupełnym brakiem lasów, lepszymi glebami — jest to obszar intensywnej gospodarki rolnej. W części północnej natomiast występują rozległe kompleksy leśne, a gleby są nieco gorsze. Większe połacie łąk spotyka się jedynie w dolinach rzek Odry i Stobrawy. Na całym obszarze występuje osadnictwo skupione, o węzłowym układzie dróg, przy minimalnej liczbie zabudowań położonych pojedynczo, z dala od osiedli. Powiat ten ma charakter typowo rolniczy i poza Brzegiem nie ma tu większych zakładów przemysłowych. Lasy (według Rocznika Statystycznego Województwa Opolskiego 1974)